

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Magisterprogrammet i socialt arbete med inriktning mot psykosocialt arbete

Att samsas på hemmaplan

- En kvalitativ studie av fyra aktörers delaktighet i bedömningsprocessen angående placering på ett ungdomsboende.

Författare: **Marie Benjaminsson**
D-Uppsats 10 poäng, våren 2007

Handledare: Jari Kuosmanen

ATT SAMSAS PÅ HEMMAPLAN – En kvalitativ studie av fyra aktörers delaktighet i bedömningprocessen angående placering på ett ungdomsboende.

Marie Benjaminsson

ABSTRAKT

Denna uppsats handlar om Falköpings Kommuns ungdomsboende. Ungdomsboendet startades för två och ett halvt år sedan. Man startade detta dels för att reducera kostnader av institutionsplaceringar men även för att hitta alternativa lösningar för ungdomarna. När kommunen valde en hemmaplanslösning innebar det också samverkan mellan nya parter inom den egna organisationen. I denna studie är fyra aktörer centrala. Det är den utredande socialsekreteraren, ungdomsboendets personal, sektionschefen samt ungdomen det gäller.

Syftet med denna studie var att undersöka hur bedömningen görs av ungdomars behov inför och under placeringen på ungdomsboendet, samt vilken roll respektive part har i bedömningsprocessen. Frågor som ställdes var hur dessa fyra aktörer uppfattar att behovsbedömningen och beslutsprocessen går till, vilken uppfattning dessa fyra aktörer har om vem eller vilka som avgör vilken behovsbild som skall gälla samt vilka mekanismer och faktorer som påverkar denna process, dvs behovsbestämningen.

Uppsatsen är en kvalitativ studie och bygger på tio intervjuer. Intervjuer är gjorda med tre socialsekreterare, tre boendepersonal, tre ungdomar och en sektionschef. För att kunna få en fördjupad förståelse för de processer som skildras analyserades resultaten med hjälp av två övergripande teoretiska perspektiv där olika centrala begrepp användes. Perspektiven som användes var det nyinstitutionella perspektivet samt ett förhandlingsperspektiv. Centrala teoretiska begrepp som lyfts fram var organisatoriskt fält, domän, domänkonflikt, domänkonsensus samt förhandling och professionellt handlingsutrymme. Studiens resultat visar att domänkonsensus oftast föreligger mellan de olika aktörerna i den primära utredningsfasen. När det är sedan är dags att fatta beslut om en ungdom skall placeras på ungdomsboendet uppstår domänkonflikter. När väl placeringen genomförts uppstår återigen ett tillstånd av konsensus. I studien framkommer att konsensus förelåg under utredningstiden för att de andras domäner inte hotades. Under beslutsprocessen hade däremot alla en mer aktiv roll och samma domänanspråk förekom. När väl placeringen gjorts övergick det åter till konsensus då det visade sig att trots att alla aktörer fortfarande är delaktiga har man inte samma anspråk längre då man talar om ungdomarnas behov på olika plan. I studien framkommer också att mycket av det som sker i samverkan mellan aktörerna bygger på en förhandling i interaktionen. Resultatet visar även att det professionella handlingsutrymmet är relativt stort i förhållande till de regler och rutiner som finns i organisationen. När det gäller ungdomarna visar resultatet att de är mer av behovsbärare under utredning och beslutsprocess men blir mer aktiva som individer när placeringen väl gjorts. Det framkommer också i studien att ungdomarna inte verkar märka av de professionellas domänkonflikter utan upplever att de har en samsyn.

Sökord: ungdom

behovsbedömning

utredning

delaktighet

Tack!

Jag vill börja med att rikta ett varmt tack till min handledare Jari Kuosmanen som varit ett gott stöd i sin mycket strukturerade handledning. Mina arbetskamrater vill jag också skicka en hälsning till då de backat upp mig och låtit mig få studiero. Sedan vill jag framförallt passa på att tacka för det goda stöd jag fått av min sambo under hela resan. Utan allt stöd av dessa människor hade mitt arbete försvårats avsevärt. Tack!

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND.....	1
1.1 Introduktion.....	1
1.2 Problemformulering.....	1
1.3 Organisationsbeskrivning.....	2
1.4 Beskrivning av ungdomsboendet.....	2
1.5 Syfte och frågeställningar.....	3
2. METOD.....	4
2.1 Metodval.....	4
2.2 Intervjuerna.....	4
2.3 Urval.....	4
2.4 Genomförande.....	5
2.5 Analys.....	5
2.6 Etiska ställningstaganden.....	6
2.7 Validitet.....	6
2.8 Generaliserbarhet.....	7
2.9 Metodreflektion.....	7
2.10 Intervjupersonerna.....	7
3. TIDIGARE FORSKNING.....	8
3.1 Bedömning av behov.....	8
3.2 Utförande av vård.....	9
4. TEORETISKA PERSPEKTIV.....	11
4.1 Det nyinstitutionella perspektivet.....	11
4.2 Organisatoriskt fält och domänanspråk.....	12
4.3 Domänkonflikt och domänkonsensus.....	12
4.4 Förhandlingsperspektivet.....	12
4.5 Det professionella handlingsutrymmet.....	13
4.6 Sammanfattning av teorin inför analysen.....	14
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	15
5.1 Utredningen.....	15
5.2 Bedömning och beslutsprocessen innan placering sker.....	15
5.2.1 <i>Socialsekreterare-sektionschef</i>	15
5.2.2 <i>Socialsekreterare-boendepersonal</i>	18
5.3 Bedömningen och beslutsprocessen efter att placering skett.....	21
5.4 Faktorer och mekanismer som påverkar de olika processerna.....	23
5.5 Ungdomsgruppen.....	23
5.5.1 <i>Ungdomen under utredningen</i>	23
5.5.2 <i>Ungdomen efter placeringen</i>	24
5.6 Delaktighet och kommunikation.....	25
6. SAMMANFATTANDE SLUTDISKUSSION.....	26
REFERENSER.....	30

1. BAKGRUND

”Det är väl märkligt...trots att vi har samma mål och samma chef så ska vi ändå dra åt olika håll...”

Socialsekreterare i Barn och familjegruppen

Detta citat är en del av anledningen till varför jag har valt det ämne jag har valt. Jag kommer nu att introducera i er i den värld som jag vill belysa och visa varför detta citat är centralt.

1.1 Introduktion

Falköping är en kommun i Västra Götalands län. Kommunen har ca 30000 invånare.

Inom socialförvaltningen i kommunen ingår den s k Barn och familjesektionen. Denna grupp har ansvar för barn, unga och dess familjer utifrån socialtjänstlagens gällande lagstiftning.

För att öka tillgången för denna grupp till alternativa insatser för ungdomar skapade man ett s k ungdomsboende i kommunen. Man hade sett att fler och fler ungdomar blev placerade på institution och fler ungdomar var föremål för utredningar då det förekom bl a drog och relationsproblematik. Ungdomsboendet skulle inte enbart syfta till en ekonomisk behållning för kommunen utan även ge en social och humanitär förtjänst för ungdomarna. De skulle på detta sätt kunna erbjudas lämplig vård och behandling på hemmaplan. Ungdomsboendets verksamhet startade hösten 2004. Målgruppen är ungdomar mellan 16-20 år (Styrdokument för Falköpings Ungdomsboende, 2006).

1.2 Problemformulering

När en ungdom skall placeras på ungdomsboendet är det många olika aktörer på arenan som skall vara med i processen. Ibland verkar det föreligga en konsensus mellan dessa parter och ibland verkar det finnas en konflikt mellan olika intressen. Det som jag tycker är intressant med detta är att se hur olika aktörer som tillhör samma organisation, har samma arbetsledare och arbetar utifrån samma politiska uppdrag agerar.

Eftersom jag tidigare har arbetat i Barn och familjesektion har jag sett att när en ungdom blev aktuell för utredning kom socialsekreteraren ibland fram till att denne ungdom skulle beviljas bistånd enligt socialtjänstlagen i form av placering på kommunens ungdomsboende. Detta görs efter en bedömning av socialsekreteraren som har myndighetsutövning och i Falköpings Kommun har också denne delegation för placering på ungdomsboendet. Ungdomen själv hade ibland en annan syn på sina egna behov och att dessa inte skulle kunna tillgodoses genom en placering på boendet. Om det ändå blev aktuellt med detta bistånd fördes en diskussion med sektionschefen som hade ansvar för platserna på ungdomsboendet. Det förekom då en diskussion dels om platstillgänglighet men också en diskussion om huruvida denna ungdom passade in i redan befintlig ungdomsgrupp på boendet. Om det därefter blev aktuellt med en placering presenterades detta för ungdomsboendets personal. Jag uppfattade att ungdomen därmed genomgick ytterligare en prövning genom att personalen gjorde en informell bedömning av just denna ungdoms behov. Ibland var alla överens och ibland inte. Ibland genomfördes placeringen trots att man inte var överens. Ibland fullföljdes inte den planerade placeringen.

Som man kan se är denna process intressant att belysa. Man kan ställa sig frågan hur den unges behov egentligen bedöms och efter vilka kriterier sker detta. Vem eller vilka har det egentliga mandatet att göra detta? Det blir framförallt två delar som blir intressanta. Dels hur denna process ser ut men även om detta påverkar slutresultatet. Jag kommer i första hand fokusera på hur denna process ser ut.

Ytterligare ett skäl till att dessa processer är intressanta är att det enligt min erfarenhet verkar finnas en ökad efterfrågan att börja med hemmaplanslösningar i landets kommuner. Enligt Forkby (2005) finns en tanke om att samarbetet skall underlättas på detta sätt vilket inte alltid bli fallet utan snarare tvärtom. En annan ambition är också att kostnadseffektiviseringen. Med denna bakgrund är det viktigt att påvisa komplexiteten i mötet mellan olika professioner och andra aktörer inom den egna organisationen.

Som jag tidigare påpekat finns det flera olika aktörer som gör sig gällande när man skall bedöma den unges behov om placering på ungdomsboendet. Det finns fyra aktörer som jag tycker blir särskilt synliga. Det är *den utredande socialsekreteraren som har delegation på att fatta det lagliga beslutet om bistånd utifrån den unges behov, arbetsledaren som ansvarar för platstillgängligheten, ungdomen själv som har behoven och ungdomsboendets personal som skall bemöta behoven och som finns med ungdomen i vardagen.*

Då jag tidigare var anställd i Barn och familjesektionen, dock med annan funktion än vad dessa fyra aktörer har, blev jag nyfiken på dessa frågor. När jag påbörjade en annan tjänst och inte längre var lika delaktig ökade min drivkraft att titta mer på dessa processer. I samband med detta har jag naturligtvis en förförståelse på både gott och ont. Jag funderade på om min förförståelse skulle förblinda och förhindra att relevant information skulle försvinna eller inte lyftas fram på ett bra sätt men jag kom fram till att det inte var ett hinder för denna studie. Varför jag kom fram till detta, trots vissa frågetecken, har jag för avsikt att fördjupa mig och resonera kring i särskilt angivna kapitel för metodfrågor.

1.3 Organisationsbeskrivning

Inom socialförvaltningen i Falköping ingår IFO (Individ och familjeomsorgen). Inom IFO finns fyra sektioner. En vuxensektion, en psykosocial sektion, en ekonomisektion samt en barn och familjesektion. Inom den sistnämnda sektionen ingår flera undergrupper. Utredande socialsekreterare, socialsekreterare med uppföljningsansvar, familjehemssekreterare, familjebehandlingsenhet, fältsekreterare, ungdomsmottagning, ungdomsboende, familjerätt och familjerådgivning. Alla dessa grupper har samma sektionschef med övergripande personal och verksamhets ansvar. Utöver detta finns en biträdande sektionschef som i första hand inriktar sig på socialsekreterares ärendehandledning.

1.4 Beskrivning av ungdomsboendet

Ungdomsboendet bedrivs av socialförvaltningen i Falköpings Kommun. Verksamheten riktar sig till ungdomar som är i 16 till 20 års åldern. Ungdomar som av olika anledningar inte kan bo med sina vårdnadshavare och inte klarar av ett självständigt liv och boende, utan stöd av vuxna. Boendet fungerar också som en del av utslussningen för en ungdom som vistas på behandlingshem. Arbetsplaner och verksamheten utformas från varje ungdoms specifika behov. Verksamheten är bemannad dygnet runt av sex personal som har olika utbildningar, men alla har erfarenhet av att arbeta med ungdomar. I dagsläget består verksamheten av sex lägenheter, varav en används av personalen. På boendet finns också gemensamma utrymmen så som kök, vardagsrum och tvättstuga. Ungdomarna ansvarar själva för sina lägenheter och sköter städning, tvätt, matlagning och sådant som det behövs tränas på för att klara ett eget

boende i framtiden. Allt sker efter ungdomens mognadsnivå och med stöd av personal. Det innebär också att de måste följa vanliga hyresregler samt visa hänsyn och respekt för andra. Syftet med boendet är att den unge skall få tillräckligt med inre och yttre resurser och kunskaper att denne ska kunna flytta vidare till ett eget boende eller till hemmet. Verksamhetens mål är att stärka ungdomen till att klara ett självständigt liv, utforma och strukturera en fungerande vardag och rätta sig efter samhällets regler, lagar och normer, samt få en värdegrund utifrån den etniska och moraliska synen i samhället (Styrdokument för Falköpings Ungdomsboende, 2006).

1.5 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur bedömningen görs av ungdomars behov inför och under placeringen på ungdomsboendet, samt vilken roll respektive part har i bedömningsprocessen.

(Med part menas de fyra aktörer som tas upp under rubriken: Bakgrund)

I anslutning till detta syfte blir följande frågeställningar centrala:

- Hur uppfattar dessa fyra aktörer att behovsbedömningen går till ?
- Hur uppfattar dessa fyra aktörer att beslutsprocessen går till ?
- Vilken uppfattning har dessa fyra aktörer om vem eller vilka som avgör vilken behovsbild som skall gälla?
- Vilka mekanismer och faktorer påverkar denna process, dvs behovsbestämningen?

2. METOD

I detta kapitel kommer jag presentera studiens metod och urval. Jag kommer även att presentera mitt tillvägagångssätt för insamling av data samt hur jag analyserat och tolkat intervjuerna. Ett resonemang kommer också föras när det bl a gäller begreppen validitet och etik.

2.1 Metodval

Ett viktigt begrepp för denna studie är känslan av delaktighet. För att få grepp om detta fenomen har jag valt en kvalitativ metod. För att få reda på hur en process som någon genomgår kan se ut och vilka yttre och inre drivkrafter en annan människa har, krävs en metod som kan ge god förståelse. Mitt främsta intresse med denna studie är försöka se hur vissa utvalda individer tolkar, upplever och formar sin verklighet. När man har detta som mål är den kvalitativa metoden att föredra (Kvale, 1997, Merriam, 1994).

Denna metod bygger på att forskaren ses som en både kognitiv, normativ och subjektiv aktör i processen. Man vet att förförståelsen och fördomar påverkar både val av frågeställning och genomförande men även den fortsatta analysen och tolkningen av materialet (Holme & Solvang, 1997).

Mina erfarenheter har hjälpt mig att komma närmare studieobjekten vilket är en grundläggande förutsättning i den kvalitativa metoden. Samtidigt har det delvis försvårat för att kunna ha den distans som borde finnas. Jag var tidigt medveten om detta och därför haft med mig det i hela processen. Hur detta har påverkat slutresultatet är naturligtvis svårt att säga. Som läsare och kritiker kan man välja att söka nackdelar för detta men man kan också välja att väga in fördelar som närheten och förkunskapen som även skulle kunna säkerställa visst material; *genom min egen erfarenhet och tolkning av materialet kan validiteten öka* (se vidare under rubrik validitet).

2.2 Intervjuerna

För att samla in information till studien valde jag kvalitativa forskningsintervjuer. Eftersom jag sökte *förståelse* för något hos respondenterna var intervjuer en lämplig metod. Intervjuer är en metod som gör det möjligt att lättare förstå en annan människas perspektiv (Merriam, 1994).

2.3 Urval

Då det finns flera aktörer som verkar på den arena som jag valt att studera fick jag noga tänka igenom vilka som skulle intervjuas. De fyra grupper av aktörer som var mest utmärkande var ungdomsboendets personal, ungdomen som bodde där, de socialsekreterare som var utredande samt sektionschefen. Förutom dessa grupper fanns andra viktiga aktörer såsom socialsekreterare som utförde insatsen och föräldrar till ungdomarna som bodde på boendet. För att avgränsa studien och för att kunna förtydliga syftet med studien avgränsade jag mig till de fyra första grupperna.

När jag gjorde urval på alla grupper fann jag det lämpligt att välja tre från varje enhet för att dels få en bred bild men även för att göra studien hanterbar och rimlig efter de förutsättningar som finns för studiens genomförande. När det gällde arbetsledare finns det två, men med lite olika funktioner. Jag valde den arbetsledare som hade det övergripande ansvaret för hela barn och familjegruppen för att få helheten beskriven. När jag valde ut personal från boendet valde

jag efter kriteriet *varaktighet*. Det fanns då tre personal som varit med i verksamheten hela tiden som därigenom kunde ge fördjupade svar på de frågor som fanns. När det gällde utredande socialsekreterare valdes dessa ut genom liknande kriterier. De som valdes hade mer erfarenhet av att placera ungdomar på boendet än de andra. När det gällde urvalet av ungdomar fick jag hjälp av en arbetsledare som plockade fram alla ungdomar som bott eller bodde på ungdomsboendet. Jag valde sedan efter kriteriet placeringstid. Jag valde här lite annorlunda då jag önskade någon ungdom som bott länge och flyttat ut för att få med hur man ser på sin situation i efterhand och någon ungdom som hade utredningsprocessen i färskt minne dvs bott kort tid, samt en ungdom som befann sig mitt i processen d v s mitt emellan inflytt och utflytt.

2.4 Genomförande

Efter att ha gjort urvalet tog jag kontakt med personalen på ungdomsboendet, socialsekreterarna samt sektionschefen. Alla intervjuer utom en genomfördes på socialkontoret då denna lokal var naturlig för socialsekreterare och arbetsledare samt att två av personalen på boendet tyckte det var enklare att komma från sin egen arbetsplats en stund. En av boendets personal önskade att intervjun hölls på boendet då denne var ensam i tjänst och inte kunde komma från.

Inför intervjuerna med ungdomarna skickade jag först brev till vårdnadshavarna då alla var under 18 år. Jag fick då godkännande att intervjua deras barn. Därefter ringde jag upp ungdomarna och bestämde träff med dem. När det gäller ungdomarna valde en att bjuda in mig till sitt hem och två ville ha det på ungdomsboendets gemensamma lokal.

Alla intervjuer med tjänstemän spelades in på band. Intervjuerna med ungdomarna spelades inte in på band. Jag frågade ungdomarna innan intervjuerna om jag kunde få spela in dem, men de sa att de inte ville då de skulle bli för nervösa. Jag valde därför att skriva stödanteckningar. Alla intervjuer varade ganska exakt en timme vardera.

Alla intervjuer utgick från en halvstrukturerad intervjuform där jag använde en förberedd intervjumall (Kvale, 1997). En gemensam för tjänstemän och en annan för ungdomarna. Intervjuerna har till stor del följts av mallen, men nya frågor har också bildats under vägen och därför har jag också frångått den för att öka flexibiliteten. Jag har ändå haft ambitionen att gå igenom alla temaområden med respektive respondent. Efter att intervjuerna genomförts skrevs de ut ordagrant, dock med undantag för ord såsom äh, öh och hm.

Då jag har kännedom om flera i personalgruppen som tidigare kollegor, dock inte genom samma arbetsuppgifter, funderade jag på hur detta kunde påverka intervjuerna. Jag bad alla att de skulle svara så grundläggande som möjligt med utgångsläge för att jag inte hade någon grundkunskap. På så sätt kan man säga att intervjuerna delvis blev styrda. Det man också måste ha med sig efter denna studie är att min närhet till studieobjekten kan påverka. Det behöver dock inte vara negativt. Dels kan det påverka på så sätt att de väljer bort att säga vissa saker då de tror att jag vet eller inte vill säga något p g a att de känner till mig. Fördelen kan vara att de känner sig tryggare vid intervjun och slappnar av mer och är öppnare just p g a den närhet som finns.

När det gäller ungdomarna kände jag inte till dem och de visste inte vem jag var.

2.5 Analys

Analys och tolkning förekommer under hela arbetet på ett medvetet och omedvetet plan. För att underlätta den fortsatta analysen som senare skulle genomföras måste jag göra all

intervjutext hanterbar. Jag valde att en meningsanalysmodell som Kvale (1997) kallar meningskategorisering. Det innebär att intervjuerna kodas i kategorier. De kategorier jag använde var dels hämtade från delar av de teoretiska ansatserna som jag använt för att analysera och förstå materialet och delvis från olika centrala teman som framkommit under arbetets gång. Det blev på detta sätt lättare att tillägna sig allt innehåll i de många skrivna sidorna på ett bra sätt och underlättade också då jag senare skulle redovisa resultatet.

2.6 Etiska ställningstaganden

När man gör studier i en sådan liten enhet som jag gjort så är det omöjligt att fullt ut säkerställa anonymiteten. Den anonymitet som jag kan garantera är att man i materialet inte kan urskilja vem som sa vad av dem som svarat. (T ex inte vilken personal som sagt vad utan allmänt om att någon av dessa har sagt detta). Den källa som inte går att säkra på samma sätt är arbetsledaren. Alla respondenter har varit väl informerade om dessa förutsättningar och i samband med det får man också räkna med att svaren kan ha påverkats av detta.

Då forskningsintervjuer kan starta olika processer hos den man intervjuar var jag noga med att återkoppla det som sagts. Jag var också noga med att klargöra deras roll i uppsatsen och vilka förväntningar de skulle kunna ha. Jag var extra noggrann med dessa delar när jag träffade ungdomarna då de delade med sig av en så viktig del av deras liv.

Eftersom jag intervjuat personer med olika kön kommer jag ibland använda ordet *denne* istället för hon/han. Detta ord är gammalmodigt och kan påverka texten på ett negativt sätt. Jag har ändå valt att göra så på vissa ställen då det känts nödvändigt och alternativ saknats. Jag har av etiska skäl valt detta sätt för att inte lämna ut om det är en kille eller en tjej som uttalar sig. När det gäller utredande socialsekreterare och sektionschef kommer jag använda ordet *hon* då det endast finns kvinnor på dessa positioner och det är allmänt känt. Därför behövs inte dessa skyddas på samma sätt.

Som jag tidigare tagit upp ställde jag mig frågan om jag var lämplig att göra denna studie med tanke på min tidigare roll i Barn och familjesektionen. Jag kom sedan fram till att fördelarna övervägde då jag hade förförståelse som jag såg som positivt och att jag kunde komma närmare de specifika frågor jag var intresserad av. Jag såg också fördelar då jag fick engagerade respondenter som ställde upp och ville vara delaktiga. Eftersom jag hela tiden har varit medveten om att jag har en förkunskap på både gott och ont har jag också hela tiden förhållit mig till detta.

Som läsare och kritiker har man ett val. Man kan välja att nonchalera min studie med att säga att den inte är tillräckligt objektiv och inte tillräckligt seriös forskning. Man kan också som läsare välja ett annat förhållningssätt och se att den har fördelar då den har ett inifrån perspektiv som ingen annan forskare kan ha som väljer att angripa studieobjektet utan personlig kännedom.

2.7 Validitet

För att säkerställa validiteten i en undersökning av detta slag menar Merriam (1994) att respondenten skall ha möjlighet att läsa igenom intervjuutskriften. Detta har gjorts efter varje intervju. Ingen har valt att ändra något. Jag var extra angelägen om denna åtgärd då anonymiteten inte går att säkerställa fullt ut inom den egna organisationen och då är det extra viktigt att respondenterna står för det som sagts och att jag uppfattat det som sagts korrekt.

Det som är viktigt är att validitet i denna typ av studie inte handlar om att hitta en giltig sanning. Det handlar mer om tolkningar av det som framkommer. Genom att jag har valt att studera detta område genom en form av triangulering, dvs utifrån flera aktörers perspektiv, skulle man kunna säga att validiteten ytterligare förstärks.

Som jag tidigare nämnt har jag valt att se min förförståelse för ämnet som positivt och användbart. Med tanke på den kunskap jag har av mina tidigare arbetsuppgifter kan jag känna igen vissa fenomen som framkommer i studien vilket också kan öka validiteten för studien.

2.8 Generaliserbarhet

Det primära syftet med en kvalitativ studie är inte att finna generaliserbar kunskap utan mer söka fördjupad förståelse för ett fenomen (Kvale, 1997). När det gäller detta material kan jag känna igen vissa fenomen från tidigare forskning och som bekräftas i denna studie. Det är svårt att säga hur generaliserbart det är då olika kommuner organiserar sina hemmaplanslösningar olika. Vissa fenomen som framkommit i studien kan säkert vara användbara i en organisatorisk utveckling.

2.9 Metodreflektion

Kvalitativa intervjuer har jag sett som väl användbara i denna studie. Det har fungerat bra. Jag hade önskat att få spela in intervjuerna med ungdomarna så det gjordes på samma sätt som med tjänstemännen. Jag valde dock bort detta då ungdomarna inte var bekväma vilket jag ansåg som primärt. Jag var noga med stödanteckningarna vilket gör att det troligtvis inte skiljer så mycket i slutändan. När det gäller urvalet av tjänstemän tycker jag det fungerat bra. När det gäller urvalet av ungdomar kan jag i efterhand se att jag skulle vidgat urvalskriterierna. Jag vet inte om denna studie bara representerar "*väl fungerande*" ungdomar på boendet eller om det är representativt för hela den grupp som är och har varit där. När jag gjorde urvalet använde jag bara längd på placering som kriterium.

2.10 Intervjupersonerna

Tre ungdomar har intervjuats. De har alla bott på ungdomsboendet under kortare eller längre tid. Med längre tid menas ca 1.5 år. Ungdomarna är mellan 16-18 år. De har olika kön och olika familjekonstellationer bakom sig, samt olika behovsbilder.

Tre socialsekreterare har intervjuats. De har alla tre erfarenhet av att placera på ungdomsboendet och alla tre är relativt erfarna socialsekreterare med myndighetsutövning.

Tre personal på ungdomsboendet har intervjuats. Dessa tre har varit med på boendet sedan det startades och har även en lång erfarenhet av att jobba med barn och ungdomar. Dessa tre har olika yrkesutbildningar och i deras arbetsuppgifter ingår ingen myndighetsutövning.

En sektionschef har intervjuats. Hon har lång erfarenhet inom arbetsledarskap. Har varit med sedan ungdomsboendet startade. Sektionschefen har personalansvar för både ungdomsboendets personal och socialsekreterarna.

3. TIDIGARE FORSKNING

Jag har i detta kapitel valt att titta på material om utredningar och behovsbedömningar. Jag har också valt att titta på samverkan mellan myndighetsutövare och utförare av insats.

3.1 Bedömning av behov

Sundell och Karlsson (1999) diskuterar hur utredningar görs på socialkontor. Studien har gjorts på 123 socialsekreterare i tio olika kommuner. Studien har gjorts i enkätform. Man undersökte socialsekreterarens attityder i utredningsarbete vid två tillfällen med ett års mellanrum. Det visade sig att socialsekreterarna var stabila i sina attityder under detta år. De konstaterar att socialarbetares syn på utredningsarbete varierade kraftigt. Vissa socialsekreterare menade att den som utreder skall ansvara för beslut som fattas, medan det fanns andra som menade att det skulle vara två olika personer som hade dessa funktioner. Man har också konstaterat att socialsekreterares attityder spelade stor roll för hur utredningen bedrevs. De såg att man hade olika syn på barns behov och olika syn på t ex när tvång var bra eller inte. Frågor som ställdes var om socialsekreteraren kände att de hade inflytande över sin utredning. Ca 75 % tyckte att de själva styrde utredningsarbetet. Den andra grupp som varit med och styrde var vårdnadshavare. Det som också konstaterades och vad som Karlsson och Sundell uppfattar som förvånande var att socialsekreteraren i stort sett inte alls ansåg att kollegor och arbetsledare haft inflytande i utredningsarbetet (Sundell & Karlsson, 1999)

Höjer (2001) menar att när man skall bedöma ett barns behov påverkas man av värderingar som finns i den kulturella kontext som råder när denna bedömning görs. För att någon skall få sina behov tillgodosedda så är faktorer såsom kärlek, stimulans, kontinuitet och trygghet viktigt. Johnsson och Regner (2003) bekräftar detta och säger att våra egna erfarenheter och ideal finns med när vi bedömer barns behov.

Carlsson (2003) har i sin avhandling ”*Så blir det hjälp*” tittat på hur hjälp blir till på ett socialkontor. Han har belyst detta utifrån det ”dubbla perspektivet” och tittat på hur huvudaktörerna (klient och socialarbetare) uppfattar samspelet och händelseförloppet i en speciell process. Processen som har belysts är när den ene agerar hjälpare och den andre hjälpmottagare. Studien bygger på tio fall på en barn och familjesektion. Fallen är av olika art och ålder. Carlsson konstaterar att avgörande för om hjälp skall utvecklas är hur parterna lyckas komma överens om synen på vad som är problem och vilket hjälpbehov som finns. Han tar också upp vikten av det första mötet. Det som sker i första mötet påverkar hela processen. I studien konstateras också att relationsskapande är en viktig faktor. En fungerande relation öppnar upp för ett fungerande samarbete. Klienten väljer också att i dessa skeden lämna ut mer relevant material om sin situation och man blir mer öppen. Carlsson poängterar dock att om klienten initialt inte vill ha hjälp behöver inte detta vara skäl till att det inte blir hjälp utan andra faktorer såsom relation och definition av problem är mer centrala.

Bostock och Freeman (2003) skriver om ett forskningsprojekt som tittat på ungdomars delaktighet när det gäller att finna metoder för förebyggande åtgärder. Studien bygger på intervjuer med 12 fokusgrupper av ungdomar. Studien belyser ämnet enbart utifrån ungdomarnas synvinkel. Ungdomarna tar bl a upp vikten av deras egen delaktighet i det som händer. De lyfter också fram bemötandet med den professionelle samt risker som kan förekomma i den professionelles agerande. Det händer alltför ofta att ungdomen blir missuppfattad och stereotyp behandlad. Man missar den individuella prövningen. I studien har man också konstaterat att det som kan påverka hur möten sker är att den unge har mer

begränsade erfarenheter i en bedömning som sker med tanke på ålder i förhållande till den vuxne. De ser då att de är beroende av den vuxnes kunskaper. Studien visar att det är av avgörande vikt att ungdomen känner sig delaktig för att det skall bli ett bättre resultat i det förebyggande arbetet.

3.2 Utförande av vård

Forkby (2005) har skrivit om ungdomsvård på hemmaplan. Han har sett att i samband med beslutssituationer omkring en ungdom kunde det uppkomma en osäkerhetszon då det förekom olika aktörer på arenan med olika anspråk. Detta gjorde att aktörernas gränsarbete gentemot varandra blev centralt.

Han tar också upp riskerna med hemmaplanslösningar. Det kan förekomma en kamp mellan professionerna om organisatoriska territorium. Man vill betona den professionella metodiken i hemmaplanslösningar. Detta innebär förtydligande anspråk och expansion på olika kunskapsområden vilket hotas av andra. När man har som mål att flytta hem vården till den egna organisationen blir gränsdragningarna mellan olika organisationer olika myndigheter och familjen av större och ibland avgörande betydelse. Många har en hög förväntning på den samverkan som skall utvecklas för att ge ungdomarna stöd. Man har någon slags föreställning om att genom att starta hemmaplanslösningar får man en mer allsidig kunskap om ungdomens behov, frigör mer resurser vilket leder till bättre resursutnyttjande. Begreppet samverkan ses som något oomtvistat gott och en förutsättning för arbetet med socialt utsatthet. Samtidigt som man har dessa värderingar uppstår ofta motsättningar och svårigheter både när det gäller organisatoriska frågor, värdemässiga och professionella grunder (Forkby, 2005).

Forkby (2005) lyfter också fram en annan risk med hemmaplanslösningar och det är en typ av konsensustänkande i hemmaplanslösningar. Denna risk handlar om nya problem som skapas och hur dessa hanteras. T ex behandlare och socialsekreterare skall jobba sida vid sida, och det är lätt att man förbiser att dessa kämpar sinsemellan om utökat territorium. Då man har idén om att konsensus skall råda är det lätt att denna ambition riskerar att skyla över olikheter i status, kunskapsanspråk och roller. I den studie Forkby gjort kunde han se att det förekom en ständig och raffinerande kamp mellan olika intressen och värderingar. På ytan såg det inte ut som en kamp utan mer som informationsutbyte men i själva verket handlade det om att positionera sig.

Kindstrand och Theorin (2002) har tittat på flickor på LVU och LVM hem. De har bl a jämfört lyckade och mindre lyckade behandlingsförsök. De har i de mindre lyckade försöken lyft fram vikten av samarbete mellan alla parter. När det förekommer schismer mellan behandlingshem och socialsekreterare genererar detta negativa effekter på flickornas behandling. Man har kunnat se hur viktigt det är med en gemensam planering då man annars drar åt olika håll och ungdomen faller emellan. Man har också sett att när den egna personalgruppen på behandlingshemmet inte har en samsyn på flickans problematik och man gör olika bedömningar så missgynnar detta ungdomen. Man har även lyft fram vikten av tydlighet i rollfördelningen. *Vem gör vad* i det som är upprättat i behandlingsplanen?

Björk och Knodt (2003) har också titta på unga flickor på institution. De har lyft fram vikten av kontinuitet. De har sett att en viktig faktor för resultatet av vården är samarbete mellan behandlingshemmen och socialsekreteraren. Det är ingen självklarhet att det finns kontinuitet i kontakten med socialsekreteraren men författarna poängterar att om man påtalar det gemensamma ansvaret för båda parter när det gäller flickans behandlingsplan kan detta förbättras.

I samma studie tar man också upp vikten av att alla är överens om behandlingsplanens innehåll. Att detta är något som skall formas gemensamt (Björk & Knodt, 2003).

Sammanfattningsvis kan man säga att det finns intressant forskning omkring utredningar och behovsbedömningar. Det finns också intressant material om samverkan och delaktighet både när vården bedrivs på hemmaplan och på institution, alternativt familjehem. Efter att ha tagit del av ovanstående forskning såg jag det som lämpligt att själv göra en fördjupning när det gäller samverkan inom samma organisation utifrån flera aktörers perspektiv.

4. TEORETISKA PERSPEKTIV

För att kunna analysera det material jag inhämtat kommer jag använda mig av *två* teoretiska perspektiv. Inom dessa perspektiv kommer jag lyfta fram centrala och användbara begrepp. Jag kommer börja med att sammanfatta det *nyinstitutionella perspektivet*. Jag kommer ge en kort bakgrund av dess framväxt i förhållande till tidigare institutionella teorier samt fokusera på begreppen *domänanspråk*, *organisatoriska fält*, *domänkonsensus* och *domänkonflikt*. Därefter kommer jag beskriva *förhandlingsperspektivet* med fokus på det *professionella handlingsutrymmet*.

Innan man påbörjar denna läsning är det viktigt att veta att det nyinstitutionella perspektivet i första hand berör sammanhang där *olika* organisationer samverkar. Organisationer inom denna teoribildning kan bli skilda politiska uppdrag eller är organisationer styrs av ett kommunalt respektive statligt uppdrag.

De begrepp jag valt att fokusera på handlar om där olika verksamheter inom skilda organisationer verkar inom samma fält. De har olika inriktning, men har en fråga gemensamt. Exempel på detta kan vara t ex när arbetsförmedling och försäkringskassa tittar på någons arbetsförmåga. Inom detta perspektiv intresserar man sig då för vad som händer mellan dessa.

Denna uppsats fokuserar på olika verksamheter inom *samma* politiskt styrda organisation med *samma* verksamhetsledare. Jag har också valt att lyfta in ungdomen. Trots att inte nyinstitutionalismen främst tittar på denna typ av arenor har jag ändå valt denna teoribildning. Jag anser att den kan ge förklaringar på även dessa inomorganisatoriska fenomen på ett bra sätt.

För att kunna belysa mina frågeställningar ytterligare krävs ett kompletterande perspektiv. Jag har valt förhandlingsperspektivet som är ett mer handling och aktörsorienterat synsätt. Det inriktar sig på det egna professionella handlingsutrymmet och hur den egna aktören agerar, skapar handlingsutrymme och hur denna förhandling kan se ut inom den organisation den befinner sig i.

4.1 Det nyinstitutionella perspektivet

Det nyinstitutionella perspektivet har blivit mycket inflytelserikt inom amerikansk organisationssociologi. När detta överfördes till Sverige förekom det främst inom företagsekonomin. I ett senare skede spreds den till disciplinen socialt arbete. Nyinstitutionalismen uppkom i USA under 1970 talet och spreds till Sverige under 1980 talet och har därefter vidareutvecklats (Johansson, 2002).

Under senare år har den nyare organisationsforskningen tagit mer fasta på vikten av att organisationerna genomsyras av socialt konstruerade, kognitiva och normativa värdesystem. Om man jämför denna teoribildning i förhållande till tidigare teoretiska ansatser inom institutionalismen kan man säga att den både skiljer sig begreppsmässigt men även analytiskt. I detta perspektiv fokuserar man mer på vikten av organisationens kulturella värderingar och tolkningsramar. Ytterligare kännetecknen för nyinstitutionella perspektivet är att man betraktar organisationer som genomsyrade av olika omgivningar mer än påverkade av enstaka faktorer i omgivningen (Grape, 2006).

I den samhällsvetenskapliga forskningen har organisationer under en längre tid betraktas som mer rationella, målinriktade och enhetliga. Sedan 1970 talet har organisationsforskningen haft en tendens att flytta fokus och mer velat fokusera på organisationer som målinriktade rationella skapelser. De kan anses som medvetet konstruerade för att uppnå viss effekt eller funktion. Förr fokuserade man mer på organisationens möjligheter att uppvisa beteenden som överensstämmer med formaliserade mål och strukturer. Ju bättre organisationens deltagares beteende överensstämde med formella målen desto bättre för organisationen. Denna typ av perspektiv är mycket användbart när man analyserar och utvärderar offentliga program eller deras tillämpning. Det nyinstitutionella perspektivet menar att det som är funktionellt för en organisation också är beroende av de tolkningsmallar som uppfattas som legitima i det omgivande samhället under en viss tidsperiod. Man är mer intresserad av arenor där det förekommer olika kollektiva aktiviteter eller kulturer (Grape, 2006).

Sambandet mellan organisationen och dess omgivning är inget nytt för forskningen om organisationer. I detta perspektiv betraktas dock organisationer som sociala konstruktioner som är ett resultat av mänskliga interaktioner i olika sammanhang och situationer (Lindqvist, 2000).

4.2 Organisatoriskt fält och domänanspråk

Begreppet *organisatoriskt fält* används i nyinstitutionalismen. Med detta menas när organisationer inom ett verksamhetsområde har ungefär samma uppgifter och därmed kan vara underkastade samma förändringsprocesser. När man tillhör samma organisatoriska fält kan det innebära att samarbete kommer till stånd, men kan också bilda konkurrens. I dessa sammanhang blir begreppet *domänanspråk* intressant. Domänanspråk pekar på de områden mellan organisationer där konkurrens kan bli aktuell. Dessa tillfällen uppstår då man har snarlika strukturer och uppgifter och där båda försöker få utföra eller undvika dessa. (Lindqvist, 2000).

Inom ett organisatoriskt fält finns alltid gränssnitt mellan olika institutionella logiker, det vill säga materiella, kulturella eller symboliska utgångspunkter som styr principen för organisering och handling. Det är ramar som upprättar en standard för vad en viss organisation bör göra och vad som kan eller inte kan ifrågasättas av andra inom ett visst verksamhetsområde. Vilka ramar som upprättas är föränderliga över tid och ser olika ut för olika organisatoriska fält. Det som är "sant" inom ett visst institutionellt sammanhang behöver inte vara gällande inom ett annat. Två organisationer kan t ex ingå i samma fält men ha olika "sanningar". Domänanspråk är föränderliga och kan skifta över tid på riktlinjer, lagar, professioner m m (Lindqvist, 2000).

4.3 Domänkonflikt och domänkonsensus

Begreppet domänkonflikt pekar på de konflikter som kan förekomma när organisationer som företräder olika logiker gör anspråk på samma verksamhetsområde. När man utgår från det nyinstitutionella perspektivet förekommer detta fenomen oftast när organisatoriska fält är nya och under utveckling. Den är då lågt institutionaliserad. När organisationen är institutionaliserad i högre grad finns det mer utarbetade spelregler som är gällande (Grape, 2001). För att domänkonsensus skall förekomma krävs en högre överensstämmelse när det gäller arbetsformer och målsättningar samt att man drar åt samma håll (Lindqvist, 2000).

4.4 Förhandlingsperspektivet

Förhandlingsperspektivet växte fram under 1960-talet. Det lyftes fram ur ett synsätt där man såg det moderna samhället som allt mer flexibelt och rörligt. Man fokuserade mer på de

tillfälliga och flexibla bindningar som man menade fanns mellan olika parter. Man såg att de organisatoriska relationerna präglades av en ständig förhandling och omförhandling vilket påminner om det nyinstitutionella perspektivet (Grape, 2001).

Förhandlingsperspektivet är ett aktörsorienterat perspektiv. Man använder det när man ska förstå olika aktörers handlingar i förhållande till ett större institutionellt sammanhang. Man tittar på de processer där människor måste interagera genom att förhandla för att gemensamt nå ett mål som också det är gemensamt. Det finns i dagsläget mycket forskning som utgår från detta perspektiv. Interaktionen för förhandling och därigenom nå det gemensamma målet är det som är mest centralt och intressant i detta perspektiv (Grape, 2001).

Det som också kan vara särskilt relevant att fokusera på inom detta perspektiv är att se till vilka motiv varje enskild aktör har för sina handlingar inom ramen för de organisatoriska begränsningar som kan finnas t ex. lagar och regler (Grape, 2001).

4.5 Det professionella handlingsutrymmet

Evans och Harris (2004) för ett resonemang angående det professionella handlingsutrymmet. De menar att vissa organisationsforskare hävdar att den största delen av den praktiska hanteringen av olika verksamheter ligger på den enskilde och lokale socialarbetaren. Det är dessa som skapar handlingsutrymme och agerar och förhandlar inom och mellan organisationernas gränser. De menar att den enskildes handlingsutrymme är mycket större än vad man kan förvänta sig. Att man luras av att den enskilde har ett begränsat utrymme p g a regler och lagar. De vill dock inte hävda att det är helt ovidkommande. De vill peka på en medelväg och menar att det finns ett eget handlingsutrymme för socialarbetaren som är större än många tror trots vissa begränsningar.

Oavsett i vilken omfattning det egna handlingsutrymmet förekommer är det ett intressant fenomen att belysa. När man belyser detta på en aktörsnivå tittar man på de möten där gränser, befogenheter, mål och syften med verksamheten skapas. Hur det förhandlas, förändras och diskuteras. När den egna aktören själv framställer problem och strategier på det sätt de uppfattar kan man därigenom bilda sig en uppfattning om hur det professionella handlingsutrymmet kan se ut. Regler och annat påverkar handlingsutrymmet men i vilken omfattning detta sker bör man undersöka empiriskt (Grape, 2001).

Inom detta perspektiv är det intressant att titta på organisatoriska processer och de orsaker som leder till handling och beslut. De organisatoriska relationerna influerades av någon form av ständigt pågående förhandling och omförhandling. Den sociala ordning som är skapad av fungerande rutiner och regelverk är ofta en ordning som är framförhandlad (Grape, 2001).

Detta perspektiv pekar på förhandlingen som en subprocess. Den interaktion som pågår mellan olika aktörer påverkar hur förhandlingen blir. De underliggande faktorer som påverkar förhandlingen kan vara gamla överenskommelser, erfarenheter och utbyte av tidigare tjänster. De aktörer som interagerar ingår också i en större komplexitet som t ex olika sociala ordningar. Dessa påverkar också förhandlingen. Dessa sociala ordningar kan skilja sig från den formella ordningen. Detta skulle kunna visa att aktören inte förhandlar helt fritt p g a de sociala ordningarna. Man skulle i så fall påverkas av t ex tidigare erfarenheter, kunskaper, attityder och värderingar (Grape, 2001).

Förutom dessa faktorer påverkas också aktören av den organisatoriska struktur som själva förhandlingen sker inom. Strukturen kan vara t ex lagar och regler och andra faktorer som inte

helt kan förhandlas bort. Det handlar om faktorer som finns inbyggda i organisationen (Grape, 2001).

4.6 Sammanfattning av teorin inför analysen

Två övergripande teoretiska perspektiv har presenterats; *det nyinstitutionella perspektivet och förhandlingsperspektivet*. Inom dessa perspektiv är några begrepp centrala och särskilt användbara i denna studie. De kommer användas för att analysera och därigenom förtydliga resultaten. De centrala begrepp som kommer att användas är *organisatoriskt fält*, *domänanspråk*, *domänkonflikt* och *domänkonsensus*. Dessa begrepp pekar på när olika aktörer rör sig inom samma område och olika processer uppstår inom interaktionen.

Ytterligare begrepp som kommer lyftas fram i analysen är det *professionella handlingsutrymmet*. Det handlar om när olika aktörer förhandlar inom samma område och bildar nya sociala ordningar genom detta.

5. RESULTAT OCH ANALYS

Jag kommer nu presentera resultatet av studien. I samband med detta kommer jag också göra en analys utifrån de teoretiska perspektiv som jag utgått från, samt den tidigare forskning jag lyft fram. Därutöver kommer jag lyfta fram begrepp som blivit centrala under intervjuerna.

I detta kapitel kommer jag först fokusera på den process som finns mellan de olika professionella aktörerna som befinner sig på arenan. Detta för att den process som pågår mellan dessa grupper i sig är intressant att följa. I ett senare skede kommer ungdomarnas tankar redovisas då deras delaktighet skiljer sig från de andra processerna. Min ambition med denna uppdelning är också att man skall kunna få en uppfattning hur ungdomarna uppfattar de professionellas agerande utifrån sin egen verklighet.

5.1 Utredningen

Alla var överens om att den första bedömningen gjordes genom att socialsekreteraren gjorde en utredning. De tre socialsekreterarna menade att detta ofta var en lång process. De gjorde en egen bedömning som ibland diskuterades med andra kollegor. Efter bedömning presenterades denna för familjen. Alla tre jobbade mycket i dialog med familjen. Därefter kom de först och främst fram till om ungdomen skulle flytta hemifrån eller inte. Man övervägde sedan om det kunde ske i samma stad eller om ungdomen måste iväg någon annanstans eller till en annan stad.

Sektionschefen menar att den som bedömer ungdomens behov är socialsekreteraren och att denne har en professionell suveränitet i att göra denna bedömning. Att det är på detta sätt bekräftas via Sundell och Karlsson (1999) som har sett att socialsekreterarna ofta gör detta till en egen process.

Boendepersonalen var också överens om att det var socialsekreteraren som gjorde bedömningen av ungdomens behov innan man tog beslut om placering. När det gäller att bedöma ungdomens behov innan en placering sker verkade alla ha sina tydliga roller och ingen verkade gör anspråk på den andres domän. När det gäller den process där beslut skall fattas om placering eller inte samt när behovsbedömningen skall göras efter placeringen verkar det se annorlunda ut.

5.2 Bedömning och beslutsprocessen innan placering sker

5.2.1 Socialsekreterare-sektionschef

I intervjuerna med socialsekreterare och sektionschef har det framkommit att den första bedömningen som socialsekreterarna gör ibland förändras. När socialsekreteraren i utredningens slutskede går till sektionschefen tycker hon ibland något annat än vad socialsekreteraren kommit fram till i sin bedömning. Sektionschefen betonar att socialsekreteraren har en suveränitet i denna bedömning men säger samtidigt att det politiska uppdrag som gäller är att ungdomsboendet primärt skall användas före t ex institutionsplaceringar. Detta innebär i praktiken, enligt socialsekreterarna, att behoven kan omformuleras efter instruktioner från sektionschefen. Detta är inte den formaliserade gången utan verkar ske genom en mer inofficiell förhandling mellan dessa parter. Sektionschefen uttrycker sig enligt följande:

" ibland har socialsekreteraren tyckt annan placering och då kan vi diskutera detta...man är överens om att ungdomen inte kan bo hemma men sen kommer diskussionen var...då kan det ibland bli delade meningar där socialsekreteraren

tycker att ungdomen ska placeras på behandlingshem medan varken jag eller biträdande sektionschefen tycker det."

En socialsekreterare beskriver samma fenomen utifrån sin synvinkel:

"Jag kan bedöma att någon ungdom ska placeras någon annanstans men sen kan cheferna säga att det är ungdomsboendet som skall gälla...då är det kostnader som styr...vi ska fylla ungdomsboendet först....där är vi inte alltid överens..."

När socialsekreterarna har gjort sin utredning skall dessa tankar förankras hos sektionschefen som sedan säger om det finns plats på boendet eller inte samt om denne ungdom passar in i den befintliga gruppen på boendet eller inte. Alla tre socialsekreterarna anser att de själva till viss del kan påverka om det sedan blir en placering eller inte beroende på hur de framför ärendet för chefen. En socialsekreterare berättat:

"...det beror på hur jag lägger fram ärendet...jag kan trycka mer på saker och förstärka det som jag vet passar bättre in i ungdomsgruppen".

Två av socialsekreterarna ser mer mötet med sektionschefen som ett informationstillfälle där de informerar chefen om hur de tänker agera. Alla tre socialsekreterarna använder sig av en förhandling i detta skede. Den formella gången i organisationen är att ärendet skall stämmas av med chef som sedan ger direktiv om ungdom kan placeras eller inte. Socialsekreterarna ser här att de har ett eget förhandlingsutrymme som de kan använda sig av genom hur de framför ärendet. Att lyfta fram de delar som de vet sektionschefen vill höra för att förhoppningsvis därefter få platsen.

Trots detta känner inte socialsekreterarna att de får besluta fritt utifrån den gällande delegation de har. I verkligheten kan sektionschefen säga att de inte håller med om bedömningen eller att beslut inte kan fattas i form av placering på ungdomsboendet. Detta kan bero på att platstillgång saknas eller att denne ungdom inte passar in i gruppen.

Oavsett om sektionschefen säger ja eller nej angående placering känner ändå socialsekreterarna att deras grundläggande behovsbedömning kvarstår trots att beslutet om bistånd kommer förändras och uppdraget omformuleras.

En socialsekreterare beskriver svårigheten med förankringen hos sig själv och familjen när detta sker. Framförallt finns det också en svårighet att förankra dessa ärenden hos boendepersonalen. En socialsekreterare beskriver ett exempel där hon föreslagit att en ungdom skulle vara på institution men att chefen sa nej och beslut skulle fattas i form av boende på ungdomsboendet. Personalen på boendet reagerade negativt på detta, men socialsekreteraren kände att hon måste stå på chefens sida för att det skulle bli tydligt mot boendepersonalen. Annars hade det varit mycket svårare att motivera personalen. Denna socialsekreterare beskriver komplexiteten:

" jag kan tycka att ungdomen skall till institution men det tycker inte chefen. Där är vi inte alltid överens, men då är det något vi får jobba med. Då blir motivationsarbetet med boendepersonalen så mycket svårare. De kan tycka att denne ungdom måste flytta från Falköping. Ja, men jag känner att jag måste stå på chefernas sida för att överhuvudtaget kunna jobba vidare. För om vi inte blir tydliga med att ungdomsboendet blir ett bra alternativ då jobbar vi mot olika håll...det blir fel alltså...vi måste känna att vi står på samma sida...annars blir det ju ännu svårare att motivera personalen...man måste hela tiden hitta nya lösningar att jobba med dom...annars hamnar ungdomen i kläm...om både jag och boendepersonalen tycker

det är fel men inte har en möjlighet att få någon annan placering så måste man ju jobba motiverande...det är ju dom förutsättningar vi har.”

När man frågar sektionschefen angående hennes roll i förhållande till socialsekreteraren ser hon till viss del annorlunda på detta och tycker inte att det är någon konflikt. Hon ser att socialsekreteraren är suverän i sitt beslut och att hennes roll som chef är mer för att föra en diskussion om olika alternativ. Hon har inte märkt av detta som ett problem. Hon säger att hela organisationen har samma uppdrag från politikerna d v s att institutionsplaceringarna skall minimeras. Sektionschefen har inte märkt av några bekymmer omkring hennes roll i förhållande till socialsekreterarnas delegation.

Om man använder sig av begrepp inom nyinstitutionalismen enligt Grape (2001) kan man se att i dessa situationer rör sig socialsekreterarna och sektionschef inom samma organisatoriska fält. Inom detta fält befinner de sig i olika domäner. Det finns en delegationsordning där det framgår vem som skall fatta vilket beslut. Utöver detta finns det upprättade rutiner inom sektionen där alla beslut om placering på ungdomsboendet först skall förankras hos chefen för att denne sedan skall se om det finns plats eller inte och om ungdomen passar in.

Det finns också ett överliggande politiskt beslut som säger att institutionskostnader skall minimeras och placering på ungdomsboendet skall uppmuntras. Utöver detta finns också en gällande lagstiftning, socialtjänstlagen, där socialsekreterare har sin uppgift att utreda ungdomens behov. Förutom dessa delar har sektionschefen också ett övergripande personalansvar för både socialsekreterare och boendepersonal. Man ser här att socialsekreterare och sektionschef befinner sig inom varandras organisatoriska fält.

Både sektionschefen och socialsekreterarna hamnar i olika spänningsfält beroende på var man har sin lojalitet. Sektionschefen har i första hand en lojalitet mot det politiska uppdraget som finns och styrs även av sina chefer. Samtidigt har hon också ett ansvar för personalens välbefinnande och få en verksamhet att fungera. Socialsekreterarna har en lojalitet mot delvis det politiska uppdrag som finns men i första hand det ansvar socialtjänstlagen kräver av dem. Utöver detta finns en lojalitet med den unge och dennes familj. I intervjuerna har det framkommit att det framförallt finns en stark lojalitet med sina egna socialsekreterarkollegor och den egna professionen. Man kan se att dessa aktörer påverkas av flera olika bindningar och att det ibland också kan uppstå domänkonflikter p g a detta.

När det handlar om just den avgörande beslutsprocessen gör chefen och socialsekreterarna samma domänanspråk. På olika sätt anses de ha företräde att fatta beslut, men som man kan se verkar det vara oklart vem som har det egentliga mandatet att fatta beslut. Enligt delegation från politiker är det socialsekreterarna men de upplever inte fullt ut att de har det i realiteten. I dessa situationer har det uppstått det som Grape (2006) kallar en domänkonflikt. Trots att samma övergripande målsättning råder infinner sig inte konsensus.

Det som framkommer är att både socialsekreterarna och sektionschefen till stor del använder sig av det som Evans och Harris (2004) kallar professionella handlingsutrymmet. Trots oklarheter i regler och rutiner anser två av socialsekreterarna att mötet med chefen blir en ständig förhandling mellan dem. Detta bekräftar också sektionschefen. Hur denna förhandling slutar påverkar utgången av ärendet.

5.2.2 Socialsekreterare-boendepersonal

Alla tre socialsekreterare tycker att de påverkas av boendepersonalen innan de ska fatta ett beslut om en ungdom ska flytta dit eller inte. En socialsekreterare beskriver detta enligt följande:

"personalen på ungdomsboendet...det ska egentligen inte påverka men det ska ju också vara möjligt att genomföra en placering. Det handlar om vilka behov ungdomen har men också vilka möjligheter denne har att lyckas...man tänker igenom vilka som jobbar på ungdomsboendet..."

Denna socialsekreterare menar att trots att inte boendepersonal har myndighetsutövning och skall fatta beslut påverkar ändå deras inställning. Om de är negativt inställda till att en viss ungdom ska bo där tror denna socialsekreterare att möjligheten för ungdomen att lyckas försvåras. Detta bekräftas ytterligare av en annan socialsekreterare. Den tredje socialsekreteraren anser inte att detta påverkar själva beslutet utan kanske mer i ett senare skede när genomförandet påbörjas.

Den boendepersonal som intervjuats anser inte att de kan påverka vilka beslut som fattas om vilken ungdom som ska komma till dem. Alla tycker det vore lämpligt om de kunde vara med i ett tidigare skede. De vill inte göra anspråk på behovsbedömningen men när man börjar diskutera i termer av placering på ungdomsboendet vill de finnas med. Alla tre är eniga om att det är de som vet mest om den befintliga gruppen på ungdomsboendet och kan beskriva detta för socialsekreterarna innan de tar ställning till om just "deras" ungdom ska flytta in. En personal beskriver detta enligt följande:

"...vi kanske inte ska vara med att fatta beslut men bli mer delaktiga innan, åtminstone få mer information i ett tidigare skede...det har dock blivit bättre. Innan stod det plötsligt bara en ungdom här. Jag tror att vi alla hade tjänat på för verksamhetens skull om vi blev mer delaktiga i ett tidigare skede innan placeringen..."

Alla tre boendepersonal anser att det är sektionschefen som är den som tar det egentliga beslutet om vem som ska bo på ungdomsboendet. De ser socialsekreteraren som delaktig till viss del, men inte i slutändan. De ser också att de själva inte kan påverka beslutet, men alla tycker ändå det är viktigt att föra fram sin åsikt. Två personal tycker att de blir lyssnade till, men en av dem tycker inte det.

Socialsekreterarna tycker inte att boendepersonalen ska vara med och fatta beslut, men två av dem tycker att en dialog till viss del kan ske tidigare då de tycker att boendepersonalens inställning ändå påverkar mycket. En av dessa säger:

"de vet ju hur gruppen fungerar och kanske vad som skulle fungera ytterligare...har man t ex ungdomar med en invandrarfientlighet och man får dit en invandrare...då kanske det ser att, oj hur ska detta gå....det måste man ju lyssna på...vad det är för ungdomar man för samman..."

En socialsekreterare tycker det ska vara som det är och att det inte ska vara för många som ska påverka beslutet. Sektionschefen ser också svårigheter med att boendepersonalen ska vara med i ett tidigare skede. Hon beskriver detta enligt följande:

"vi har vår nämnds uppdrag att vi ska använda vårt ungdomsboende i första hand och då kan ingen av oss överpröva detta, det är ett uppdrag som ska genomföras. Kommunikation är viktigt och att återkommande förtydliga och klargöra detta uppdrag vi har...så är det... då lurar vi bara människor om man säger att de ska"

vara med i en process och att ha möjlighet att överpröva när man inte kan detta...men att vara med i processen och få information och få till en arbetsallians det är ju en annan sak."

Två av boendepersonalen pratar om vikten av deras information. De anser att de som personal borde få möjlighet att informera socialsekreteraren om hur ungdomsgruppen ser ut. Hur den fungerar och därefter se om den ungdom som socialsekreterarna vill placera matchar in. Sektionschefen och en av socialsekreterarna menar att sektionschefen har denna funktion. Två av boendepersonalen anser att det är de som lever med ungdomarna på boendet och därför har de den egentliga kunskap som krävs angående detta.

En socialsekreterare tycker det skulle bli för rörigt om boendepersonalen skulle ansvara för informationen om hur gruppen ser ut. Hon tycker att det handlar mer om att boendepersonalen måste börja lita på att sektionschefen sköter detta och klarar detta. En boendepersonal poängterar just denna aspekt och menar att det inte handlar om misstro av handläggare och sektionschef utan det handlar om att få en större och bättre inblick för den ungdom det handlar om.

"vi lever med ungdomarna på boendet. Vi kan deras kontaktnät väldigt bra. Vi tycker också det kan vara bra att man tänker igenom noga hur man placerar ihop ungdomarna i ungdomsgruppen på boendet.....därför vill jag att ungdomsboendet skall vara med från början...det handlar inte om misstro mot handläggare och chef utan det handlar om att få en större inblick och en bättre inriktning för den individ det handlar om."

Två av socialsekreterarna känner sig dubbla angående detta då de ser att allt som händer angående ungdomsboendet är personbundet. De ser att om inte hela personalen är tillgänglig vid möten när de ska informera om en ungdom kan det som bestäms vid detta tillfälle inte gälla i ett senare skede. Det händer att personal som inte varit med styr om uppdraget eller beslutet.

"personalgruppen är väldigt olika, några är mer drivande än andra och då blir det väldigt svårt för dem som inte hörs så mycket att få fram sin åsikt, det blir bara en sida som hörs, det känns som om några kan tänka sig att försöka med ungdomen men de vågar inte ta ställning mot resten av gruppen."

Alla tre socialsekreterare har erfarenhet av detta och ser att det är avgörande vilka som befinner sig i samma rum när något ska diskuteras. En av socialsekreterarna har erfarenhet av att beslut fattats om placering och sektionschefen sagt ja och personalgruppen i stort sett sagt ja men där en personal inte accepterar beslutet och går sin egen väg. Socialsekreterarna ser också att det ofta förekommer olika budskap från boendepersonal beroende på vem man arbetar med. Två av socialsekreterarna säger att avgörandet för hur det fungerar beror på hur samarbetet med den enskilde boendepersonalen blir.

Kindstrand och Theorin (2002) lyfter fram just detta i sin studie där de poängterar vikten av en samsyn angående ungdomen då olika bedömningar missgynnar ungdomen.

Det som sägs av socialsekreterarna bekräftar Evan och Harris (2004) tankar om det professionella handlingsutrymmet. Att det finns vissa formellt uppsatta regler och normer som gäller och som påverkar och styr, men att det som händer i verkligheten till stor del sker i den interaktion och förhandling som sker mellan olika individer.

Personalgruppen på ungdomsboendet är fortfarande väldigt ny och att det förekommer olika syn inom gruppen är inte märkligt. Om man använder sig nyinstitutionalismens begrepp enligt Grape (2001) för att förklara detta kan man se att ungdomsboendet är lägre institutionaliserad än vad socialsekreterarna är. Detta är typiskt när en verksamhet är ny och man inte har funnit sina roller. När en verksamhet är institutionaliserad av högre grad har man mer utarbetade spelregler och mer uttalad samsyn.

Alla intervjuade beskriver hur en förändring skett sedan ungdomsboendet startade. Att det hela tiden är en ständig process och förändring som sker. De regler och rutiner som gällde från början är till viss del förändrade. Grape (2001) menar att de aktörer som interagerar och förhandlar ingår i en större och mer komplex ordning. En formell ordning som t ex kan vara lagar och politiska mål. Han menar att denna inte kan förhandlas bort. Harris och Evans (2005) poängterar att olika forskare har olika syn på just detta och att vissa menar att den formella ordningen inte blir gällande i verkligheten utan är endast en ordning som verksamhetschefer och andra ledare försöker upprätthålla. Dessa anspråk är inte motsägelsefulla men betonar att graden av det professionella handlingsutrymmet kan se olika ut. I de intervjuer som gjorts upplever alla mer eller mindre att regler och rutiner styr men samtidigt framkommer det vid flera tillfällen i intervjuerna hur framförallt boendepersonal och två av socialsekreterarna förhandlar på ett mer personbundet plan.

Grape (2001) menar att de rutiner och regelverk som är fungerande ofta är en ordning som är framförhandlad. Framförallt boendepersonalen tar upp att det skett en stor förändring sedan boendet startades och man nu funnit mer fungerade rutiner. De säger att de fortfarande har mycket att jobba med men de beskriver just förhandling som ett viktigt tema. Man formas hela tiden tillsammans och genom möten och samtal med varandra, cheferna och socialsekreterarna hittar de nya former som blir mer funktionella.

När det gäller den beslutsprocess som sker kan man se att framförallt socialsekreterare påverkas mer av det som sker informellt mellan grupper och aktörer än vad som är tänkt enligt gällande rutiner. Boendepersonalen tycker inte att det är så men menar ändå att de har åsikter och att de framförs. Dessa två grupper tillhör olika domäner men boendepersonalen gör vissa domänanspråk på socialsekreterarna genom att vilja vara med i beslutsprocessen. Det som tydligt skiljer dessa grupper åt är myndighetsutövningen. Boendepersonalen gör inga anspråk på just denna men vill ändå vara med i ett tidigare skede.

Sektionschefen ansvarar för platstillgången och bedömer hur den befintliga gruppen på ungdomsboendet är. Om man använder sig av nyinstitutionalismens begrepp och förklaring av domänanspråk kan man se att sektionschefen och boendepersonalen gör anspråk på samma domän. Här uppstår en domänkonflikt. Boendepersonalen menar att det är de som har den rätta kunskapen om hur gruppen ser ut och skall presentera detta för socialsekreteraren, men sektionschefen ser att denna uppgift bör ligga på henne.

Sammanfattningsvis kan man fundera på hur den verkliga beslutsprocessen sker innan placering görs då det verkar oklart vem som gör vad. Detta bekräftas av Forkby (2005). Han har sett att i samband med beslutssituationer omkring ungdomar när det gäller ungdomsvård på hemmaplan finns det en osäkerhetszon. Det förekommer ofta olika aktörer på arenan som gör olika anspråk.

5.3 Bedömningen och beslutsprocessen efter att placering skett

När placeringen väl gjorts är alla eniga om att de i stort sett är överens om vilka behov ungdomen har och vilken behovsbild som sedan ska gälla i genomförandet av vården.

Både socialsekreterare, sektionschef och boendepersonal tycker att boendepersonalen ska ha det främsta ansvaret för vad som görs omkring ungdomen när placeringen väl är gjord. Det är de som ser vilka behov ungdomen har då de träffar dem mer och finns med i deras vardag på ett annat sätt än socialsekreteraren.

Alla är överens om att det är socialsekreteraren som skriver den vårdplan som ska gälla och ger ungdomsboendets personal det uppdrag som man sedan ska arbeta utifrån. Därefter är alla överens om att det är personalen som utformar och genomför uppdraget tillsammans med ungdomen. Socialsekreterarens uppgift är därefter att vara med på uppföljningar och se om något avviker från vårdplanen. Två av socialsekreterarna tycker samarbetet fungerar bra med personalen. De beskriver att det handlar mycket om den personliga kontakten med den kontaktperson som är utsedd. Om det skulle uppstå problem sätter man sig ner och pratar om det. En av dessa socialsekreterare berättar:

" om man inte är överens får man träffas och sätta sig ner och försöka komma överens om något..om jag ser ett behov och personalen ser något annat då får man motivera för och emot och se vem som har den största kunskapen om det det gäller...det är ju inget som säger att det som jag sagt ska gälla i all evighet..."

Den tredje socialsekreteraren tycker det oftast fungerat bra, men har också exempel på då det varit katastrof. Den vårdplan som skrivits har ignorerats och en personal har agerat helt på egen hand och ändrat allt. Ungdomen har fallit utanför. Både socialsekreteraren och sektionschefen har försökt få till en dialog men misslyckats. Hon menar att detta är enbart en egen maktkamp för personalen i förhållande till henne som socialsekreterare. Utöver detta exempel har det oftast fungerat väl och man har genom förhandling och kommunikation hittat samförstånds lösningar.

Personalen på boendet tycker samstämmigt att det fungerar bra när väl placeringen är gjord. Man är så gott som alltid i detta skede överens om den behovsbild som ska gälla. Personalen ser att det är de som nu har mandatet att driva ärendet framåt. En av personalen tar upp ett exempel där det varit någon socialsekreterare som haft lite för mycket åsikter om hur ärendet ska hanteras. Denne menar att det inte alltid blir bra när socialsekreterare har för mycket åsikter då socialsekreteraren i detta skede inte finns med ungdomen på samma sätt som personalen. Samtidigt tycker personalen att det är bra med ögon utifrån då man kan bli hemmablind. Personalen uttrycker detta enligt följande:

" Behovsbedömningen är föränderlig under placeringen, det är framförallt här vi och handläggarna hittat en samarbetsväg. Det förs en dialog på ett helt annat sätt. Vi förstår varandra och de rimliga förändringar som görs så...det handlar ju ändå om kontrollbehovet hos människor...handläggare har ju ändå det yttersta ansvaret att ha kontroll över situationen och för ungdomsboendet handlar det om att inge förtroende. De handläggare som haft flera placeringar hos oss har man en helt annan dialog med än de som är nya med placeringar".

Denne personal tar upp det Grape (2001) lyfter fram angående den sociala ordningen som finns. Den är ofta framförhandlad och bygger på tidigare erfarenheter, attityder och

värderingar. Personalen menar att det finns fungerande rutiner vid de tillfällen då man känner varandra och positionerna är klarlagda. Om man använder sig av Lindqvist (2000) begrepp domänanspråk kan man på ett sätt se att båda grupperna efter ett tag inte gör anspråk på den andres domän på samma sätt som tidigare och det föreligger en högre grad av det Grape (2006) kallar domänkonsensus.

Om man väljer att titta närmare på ovanstående citat kan man se att denne personal beskriver detta konsensus som förekommande så länge socialsekreteraren inte inträder för mycket på boendepersonalens domän.

Ytterligare en personal bekräftar att det oftast fungerar bra. När man känner varandra blir det efter ett tag ett givande och tagande och man litar på varandra. Sektionschefen tar upp att det är viktigt att det finns en tydlig struktur från början och ett tydligt uppdrag. Om det finns det fungerar det bättre. En socialsekreterare tycker samarbetet fungerar bra till största del, men tycker att efter placeringen är gjord lever ärendet ett eget liv. Hon beskriver det så här:

” det är väldigt personbundet hur det ser ut. Ibland tänker jag att hela processen lever sitt eget liv eftersom ungdomen och kontaktpersonen gör om det (uppdraget) som något mer levande för dem och så halkar vi på kontoret efter. Jag kan se både för och nackdelar med detta. Risker är om det kraschar och vi halkat efter blir situationen mer låst. Därför är det jag som myndighetsutövare som skall veta samtidigt som det finns en vinst att den unge och personalen är mer aktiv”

Detta citat bekräftas av sektionschefen som har sett att när väl placering är gjord är risken att den ursprungliga vårdplanen inte revideras i rätt takt utan släpar efter. Det som hon tror kan hända är att ungdomen riskerar att inte få sina behov tillgodosedda fullt ut. Detta bekräftas av Björk och Knodt (2003) då de menar att det är viktigt med kontinuitet och att socialsekreteraren finns med i den fortskridande vården. Det är viktigt med ett gemensamt ansvar.

När väl placeringen är gjord förefaller det som om det råder konsensus mellan alla tre aktörerna. Innan dess fanns det konflikter då man rörde sig inom samma domäner och gjorde samma domänanspråk. Det förefaller vid första anblicken som märkligt då samma aktörer fortfarande är aktiva även efter placeringen. När väl placeringen är gjord skrivs en vårdplan av socialsekreterarna. I denna vårdplan beskrivs ungdomens behov på ett övergripande och generellt plan. När boendepersonalen därefter jobbar vidare med ungdomen handlar det mer om deras behov på ett mer konkret och basalt plan. Detta kan förklara varför det inte uppstår någon domänkonflikt. Socialsekreterare diskuterar på en nivå och boendepersonal på en annan och därför råder konsensus.

I intervjuerna har det framkommit att tankarna skiljer sig åt om hur begreppet *ungdomars behov* definieras. Socialsekreterarna använder sig av mer övergripande och generella termer när de definierar ungdomars behov. Boendepersonalen definierar behoven mer i konkreta termer som t ex mat, pengar, stabila vuxna. Detta kan vara en förklaring till varför det inte föreligger konflikter på samma sätt efter att en placering är gjord för då berör man inte varandras domäner.

Boendepersonalen har tagit upp några exempel där de reagerat på när socialsekreteraren påverkat på ett negativt sätt efter att placeringen gjorts. Vid dessa tillfällen har det handlat om när socialsekreteraren har agerat i en situation där det handlat om något konkret i vardagliga

situationer och som inte direkt härleder till den övergripande vårdplanen. Vid dessa tillfällen har det uppstått en domänkonflikt.

Efter placeringen förefaller det också finnas en konsensus mellan sektionschefen i förhållande till både socialsekreterare och boendepersonal. Detta kan också förklaras av ovanstående resonemang då sektionschefens primära uppdrag är att fullfölja det politiska uppdraget och i samband med att placering är gjord är det uppdraget slutfört och vidare konflikt undviks.

5.4 Faktorer och mekanismer som påverkar de olika processerna

Förutom de faktorer och mekanismer som jag lyft fram under tidigare rubriker har jag även kunnat kartlägga några ytterligare faktorer som påverkar hur bedömningar görs.

Alla parter är överens om att den ekonomiska faktorn styr vilka beslut som fattas. Alla är överens om att det egentligen inte skall påverka när man bedömer ungdomens behov, men socialsekreterarna ser att denna faktor ändå kan ”styra om” den ursprungliga bedömningen. En boendepersonal beskriver detta så här: *”cheferna har ju hela tiden tummen i ögat från politikerna när de säger att man först ska pröva på hemmaplan”*

Socialsekreterarna betonar att det som påverkar hur man agerar under bl a beslutsprocessen är huruvida man har myndighetsutövning eller inte. Alla har del i det som händer men den som har myndighetsutövning har ändå ett övergripande ansvar.

En boendepersonal lyfter upp utbildning som en faktor som påverkar. Det skiljer sig i utbildning mellan personalen i boendet och också inom socialsekreterargruppen och i förhållande till sektionschefen.

Lojalitet är en viktig del som en socialsekreterare vill peka på. De olika aktörerna lyfter fram deras primära lojalitet på olika sätt. Sektionschefen lyfter fram det politiska uppdraget, socialsekreterarna lyfter fram sin egen bedömning och vad socialtjänstlagen kräver och boendepersonalen lyfter fram vad de ser av ungdomen i vardagen.

En av personalen tar upp den fysiska arbetsplatsen som en faktor som påverkar bedömningar. Sektionschefen sitter för långt ifrån boendet och närmare socialsekreteraren. Ibland uppfattas det som om socialsekreteraren och sektionschefen bildar en allians gentemot personalen. Detta bekräftas delvis av den socialsekreterare som känner att man är mer lojal mot chefen än mot boendet trots att man inte tycker samma som chefen men är lojal angående det beslut som chefen fattar.

5.5 Ungdomsgruppen

Jag kommer nu presentera resultatet av de intervjuer som gjorts med ungdomarna. Som jag tidigare sagt är tanken med detta att göra studiens resultat tydligare. Tanken är också att man skall kunna få en uppfattning om hur ungdomarna uppfattar de professionellas agerande utifrån sin egen verklighet. Dessa ungdomar befinner sig i olika skeden i sin pågående kontakt med de olika professionella aktörerna. En av ungdomarna har nyss flyttat till boendet, den ene står mitt emellan utflytt från ungdomsboendet och flytt till eget boende, den tredje har flyttat till eget boende.

5.5.1 Ungdomen under utredningen

Alla tre ungdomarna genomgick en utredning. Alla tre hade väldigt olika behov. Två av ungdomarna har relativt positiva upplevelser av utredningen och kontakten med

socialsekreteraren/socialsekreterarna. En av ungdomarna tyckte att man fick mycket utrymme och var väldigt nöjd med att ha egna möten med socialsekreteraren. Denne kände sig lyssnad på och tyckte att den bedömning socialsekreteraren gjorde stämde mycket bra.

En annan ungdom hade en suddig uppfattning om utredningen då denne blev akut placerad och utredningen gjordes parallellt. Ungdomen tyckte dock att man blev lyssnad på och respekterad av socialsekreterarna. Ungdomen tyckte den bedömning som gjordes stämde mycket bra.

Den tredje ungdomen kände sig mycket kränkt under hela utredningstiden. Denne uppfattade socialsekreterarna som kränkande och nervärderande och att de hade förutfattade meningar. Ungdomen tyckte att de redan på förhand hade en färdig uppfattning om de problem som fanns och hade en nonchalant inställning. Denne kände sig inte delaktig i den process som pågick utan socialsekreterarna forcerade fram ett beslut som ungdomen inte kunde acceptera. Denne protesterade högljutt och till slut lyssnade socialsekreterarna och fattade beslut om placering på ungdomsboendet vilket ungdomen var nöjd med.

Denna upplevelse bekräftas i den studie som Bostock och Freeman (2003) gjorde. Ibland missuppfattades ungdomen i mötet från de professionella samt att de hade en tendens till att behandla ungdomen stereotypt.

5.5.2 Ungdomen efter placeringen

Alla tre ungdomarna kände sig delaktiga när de väl flyttat till ungdomsboendet. De tycker att både personalen på boendet hade rätt uppfattning om vilka behov de hade. Alla tre ungdomarna hade emellanåt andra åsikter om hur vägen till målet skulle ske än vad personal hade. En ungdom beskriver det så här:

”Allt tog längre tid än vad som skulle behövas. Ibland lyssnade inte jag och ibland lyssnade inte personalen. I dag kan jag se att det kan bli så men då tyckte jag det var jobbigt. Jag tyckte inte mina behov har mötts till 100% bästa sätt men bra”

Att det är viktigt att vara överens om problembilden lyfts fram av Carlsson (2003). Han tar upp vikten av delaktighet och samsyn. Han menar att avgörande för om hjälp skall utvecklas beror på om klienten och personalen kan enas om vad som är problemet. Ungdomarna i denna studie verkar i stort sett överens med personalen och socialsekreterarna om deras behovsbild och de tycker också vården fungerade bra för dem.

Alla tre ungdomarna säger att det först och främst är personalen på boendet som bestämmer om vad som ska gälla för dem. Två av dem säger att föräldrarna också är med och påverkar till viss del. Två tycker de har ett stort inflytande i det som sker och de beslut som fattas. Den tredje ungdomen tycker att denne också har en stor delaktighet men tycker inte det är lika viktigt.

Alla ungdomar upplever att socialsekreteraren och ungdomsboendets personal tycker samma i alla frågor efter att placeringen gjorts. En ungdom berättar hur det kan gå till:

” Vi sätter oss ner allesammans och så går vi igenom hur det ska se ut. Jag säger vad jag tycker och sen säger socialsekreteraren vad den tycker och så gör personalen också och sen går vi ut därifrån och är överens”

Alla tre ungdomarna ser ungdomsboendets personal som de som fattar beslut. De ser socialsekreteraren som en person som står mer utanför. De tycker framförallt att det är de själva och personalen som bestämmer vad som ska gälla.

Under intervjuerna med både ungdomarna och de professionella har jag tyckt mig märka att ungdomarna blir mer av behovsbärare under utredningen och även i beslutsprocessen. Det är först när placeringen är gjord som de byter position i förhållande till de andra aktörerna och blir egna individer och även mer aktiva aktörer. Under utredningen och beslutsprocessen blir de tre professionella aktörerna mer centrala och tydliga. Efter placeringen är gjord blir boendepersonalen och ungdomen de som blir mest framträdande på arenan.

5.6 Delaktighet och kommunikation

Under de tio intervjuer som gjorts har två centrala teman/begrepp varit återkommande. Ett av dessa är vikten av delaktighet. All personal och alla ungdomar som intervjuas betonar vikten av att vara delaktig i det som sker och även hur viktigt det är att kunna påverka de beslut som fattas. Som jag tidigare lyft fram bekräftas detta av Carlsson (2003) samt Bostock och Freeman (2003). Enligt de intervjuade verkar graden av delaktighet avgöra utfallet av det vidare arbetet. Kommunikation är också ett begrepp som varit återkommande i intervjuerna. Flera har pratat om vikten av kommunikation. Beroende på hur kommunikationen fungerar mellan de olika aktörerna, även ungdomarna, påverkas därefter det fortsatta arbetet.

6. SAMMANFATTANDE SLUTDISKUSSION

Syftet med denna studie var att undersöka hur bedömningen görs av ungdomars behov inför och under placeringen på ungdomsboendet, samt vilken roll respektive part har i bedömningsprocessen. I anslutning till detta syfte ställde jag följande frågor:

- Hur uppfattar dessa fyra aktörer att behovsbedömningen går till ?
- Hur uppfattar dessa fyra aktörer att beslutsprocessen går till ?
- Vilken uppfattning har dessa fyra aktörer om vem eller vilka som avgör vilken behovsbild som skall gälla?
- Vilka mekanismer och faktorer påverkar denna process, dvs behovsbestämningen?

Resultatet som framkom visade på att konsensus i stort sett råder när det gäller vem och på vilket sätt den primära bedömningen görs av ungdomens behov, dvs under utredningstiden. När man sedan börjar resonera i termer om placering på institution alternativt kommunens ungdomsboende såg det annorlunda ut. Socialsekreterarna med myndighetsutövning och delegation på att fatta beslut om placering på ungdomsboendet kände sig påverkade av sektionschefen på ett politiska beslut angående kostnader. Vissa socialsekreterare kände sig också påverkade av vad boendepersonalen tyckte om att en särskild ungdom skulle komma. De såg att om personalgruppen var emot påverkades placeringen negativt. Socialsekreterarna kände inte fullt ut att de kunde ta beslut i frågan och i något fall har också bedömningen förändrats efter direktiv uppifrån. Under beslutsprocessen förelåg det en *domänkonflikt* mellan alla socialsekreterare och sektionschef då båda gjorde anspråk på beslutsfattandet på olika sätt.

Sektionschefen såg det som socialsekreterarnas uppgift primärt att göra bedömningar och fatta beslut och såg sin egen roll som bollplank. Boendepersonalen uppfattade att det var sektionschefen som tog det slutgiltiga beslutet. Boendepersonalen ansåg inte att de kunde påverka vilket beslut som fattades. När det gäller beslutsprocessen angående placering på boendet fanns det därför vissa konfliktrelaterade områden. Trots detta rörde sig även boendepersonalen inom den domän där man fattade beslut och det förekom en *domänkonflikt* även i förhållande till dem. Boendepersonalen och sektionschefen konkurrerade också och gjorde samma kunskapsanspråk. Detta var när man skulle beskriva för socialsekreteraren hur den befintliga ungdomsgruppen på boendet såg ut.

När väl beslut hade fattats om placering på ungdomsboendet var man i stort sett överens om den rådande behovsbilden som skulle gälla för ungdomen. Här skedde det ett ombyte av roller. Nu var det främst boendepersonalen som drev ärendet framåt och socialsekreterarens roll blev mer perifer. Det var boendepersonalen som kunde se vilka dagliga behov ungdomen hade då de träffade dem mer och fanns med i deras vardag på ett annat sätt än socialsekreteraren och sektionschefen. I detta skede förelåg *domänkonsensus* i högre grad än tidigare. Boendepersonalen tog upp att socialsekreteraren till viss del kunde agera på deras arena beroende på om de agerade utifrån den generella vårdplanen eller inte.

I denna uppsats finns det några saker som jag vill lyfta fram som särskilt intressanta. När jag gjort intervjuerna och sedan läst igenom dessa har det slagit mig hur stort

förhandlingsutrymme den professionelle egentligen har. Jag har märkt att när frågorna ställs har den intervjuade direkt satt upp hinder som t ex vi har inget att säga till om, vi påverkas av de andra, pengar styr m m. Samtidigt har jag förstått att man därefter ofta agerar på egen hand. Socialsekreterarna styr t ex. *hur* de framför ett ärende för sektionschefen.

Det framkommer också att boendepersonalen för fram sina åsikter till socialsekreterare och sektionschef innan ett beslut skall fattas trots att de inte enligt gällande rutiner skall delta i denna process. Boendepersonalen säger att de inte kan påverka och ingen lyssnar, men samtidigt känner de att de måste säga vad de tycker. Socialsekreterarna säger att de blir påverkade av detta trots att de till stor del inte vill bli det. *Varför uppstår egentligen en domänkonflikt här?* Det verkar som när utredningen görs hotas inte boendepersonalen och sektionschefens domän, men när utredningen börjar bli färdig närmar sig socialsekreteraren både sektionschefens och boendepersonalens domäner.

De flesta jag intervjuat beskriver en tydlig ordning om hur en ärendegång skall se ut, vem som gör vad etc. Trots detta agerar de på varandras arenor. Jag vill påstå att det delvis handlar om status och makt. Boendepersonalen verkar ha svårigheter att acceptera att socialsekreteraren har en myndighetsutövning som de själva inte har då det innebär att den med myndighetsutövning styr vad boendepersonalen skall jobba med. Detta verkar påverka en hel del då det blir en viss prestigeförlust för boendepersonalen. En av personalen gav exempel på detta i ett citat. Denne menade att det är okej om socialsekreteraren ger tips men inte beslutar. Jag vill också påstå efter att ha gjort dessa intervjuer att den med myndighetsutövning ser sig själv som den med en mest central funktion och kanske också med en högre status. Återkommande i intervjuerna värnar socialsekreterarna om sin viktigaste domän dvs myndighetsutövningen. De är noga med att poängtera denna och därigenom positionera sig i förhållande till ungdomsboendets personal.

Det jag har sett i samband med detta tar också Forkby (2005) upp i sin studie. Han beskriver på ett spännande sätt hur det pågår en raffinerad kamp mellan olika intressen och värderingar. På ytan såg det mer ut som informationsutbyte men i verkligheten handlade det om att positionera sig. Jag känner igen mycket av Forkbys studie i mitt eget material. Man kan se hur man jobbar för att stärka positionerna i vissa citat jag lyft fram.

Något som är väldigt påtagligt i denna studie är förändringen som sker när ungdomen väl flyttat till boendet. Efter placeringen fullföljts verkar det föreligga en högre grad av konsensus. Man pratar inte längre i termer av en konflikt. Grape (2001) påpekar just detta angående den förhandling som sker. Den sociala ordning som verkar uppstå när placering gjorts verkar till stor del vara ett resultat av en ordning som är framförhandlad. En personal uttrycker att det fungerar bättre när det är en socialsekreterare som tidigare placerat. Det verkar som om själva beslutsprocessen är en viktig förhandling där man också gör vissa överenskommelser när det gäller sina roller och positioner. De domänkonflikter som funnits övergår till konsensus delvis på den förhandling som skett. Man rör sig inom samma domän även efter placeringen men det har skett en ompositionering.

Jag har under studien även kunnat se ytterligare en viktig och spännande förklaring till varför konsensus föreligger i högre grad efter placering. Det har visat sig att socialsekreterare och boendepersonalen definierar begreppet ungdomars behov på olika sätt. Socialsekreterarna använder sig av mer övergripande termer och boendepersonalen konkretiserar mer. Detta innebär att när socialsekreteraren skriver en vårdplan inkräktar inte det på boendepersonalens domän då den är av mer övergripande karaktär. När sedan boendepersonalen utför uppdraget

omvandlads denna och blir mer konkret. Denna omvandling inkräktar inte på socialsekreterarens domän då de övergripande behoven kvarstår. Det har också blivit tydligt att när en placering väl har gjorts på ungdomsboendet har sektionschefens politiska uppdrag slutförts och därför uppstår inte längre någon konflikt i förhållande till henne då hon inte agerar på samma sätt under genomförandet av vården som innan placeringen gjordes.

Ytterligare ett intressant fenomen som framkommit i studien är ungdomens roll. Under utredningen och beslutsprocessen inför placeringen uppfattar jag ungdomen mer som behovsbärare. Ungdomen har en mer perifer roll och de tre professionella aktörerna är mer centrala på arenan. När väl placeringen gjorts positionerar alla om sig och ungdomen blir mer en individ som är mer delaktig och aktiv. Ungdomen och boendepersonalen blir nu de mest centrala aktörerna medan socialsekreterare och sektionschef blir mer perifera. En fråga jag har ställt mig i samband med detta är huruvida ungdomarna delaktighet varit tillräcklig i den initiala processen dvs. utredningen. Om man härleder till Bostock och Freemans (2003) studie är det viktigt att ungdomen är aktiv redan från början.

Det har varit väldigt intressant att se hur personbundet allt verkar vara. Det verkar ibland tendera vara en viktigare faktor än regler, lagar och rutiner. Vissa personer verkar också ha en större informell makt än andra. Evans och Harris (2004) lyfter fram att arbetsledare och andra styrande funktioner uppfattar att verksamheten styrs av de rutiner och regler som finns men att verksamheten till stor del styrs av den egna socialarbetaren. Evans och Harris (2004) samt Grape (2001) resonerar omkring i vilken omfattning detta egentligen sker. Jag själv har sett i denna studie att det har större utrymme än vad jag trott från början. Återkommande har parterna först satt upp hinder när de resonerat om hur ärendegången ser ut men längre fram i intervjuerna har jag sett att mycket är personbundet och förhandlas fram.

Utöver detta har jag kunnat se några centrala delar som påverkar de processer som sker. En är den *ekonomiska faktorn* som ibland verkar vara avgörande. Ytterligare en central faktor är *kommunikationen* mellan de olika aktörerna. Då menar jag inte bara de professionella utan också ungdomarna. Carlsson (2003) bekräftar detta i sin studie där han påvisar vikten av en fungerande kommunikation mellan både klient-socialarbetare men också socialarbetare-socialarbetare. Om inte kommunikation och relation fungerar så blir det ingen hjälp. Graden av *delaktighet* är också viktigt att lyfta fram. Både personal och ungdomar tyckte det var viktigt att känna sig delaktiga och kunna påverka det som händer omkring dem.

Naturligtvis kan man inte dra några statistiska generaliserbara slutsatser av resultatet i denna uppsats men det finns absolut relevans i det material som framkommit. Resultatet är särskilt intressant och relevant i den vidare organisationsutvecklingen. Framförallt när kommunerna tenderar att vilja ha mer hemmaplanslösningar. Då är det extra viktigt att vara medveten om den komplexitet som uppstår mellan olika professionella inom den egna organisationen.

När jag gjort denna studie har jag i första hand fokuserat på mitt syfte. Under vägen har dock nyfikenheten väckts på andra frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på framöver. En sådan fråga är hur kostnadseffektivt egentligen hemmaplanslösningar är? Anledningen till denna fundering är komplexiteten som kan uppstå i samarbetet på hemmaplan och dess negativa effekter som kan uppstå t ex att vissa placeringar avbryts eller inte påbörjas. Kan det i nästa steg generera mer negativa effekter som att ungdomar ändå måste placeras på institution? Eller skall man mäta kostnader för vad som händer med ungdomar man misslyckas med? Kommer de falla offer för andra och mer omfattande åtgärder senare i livet? Den

kostandseffektivitet man söker genom att bygga ett ungdomsboende är den kortsiktig för den egna sektionen eller långsiktig för kommunens helhet?

Ytterligare ett ämne som skulle vara spännande att jobba vidare med är det som sker *innan* en placering görs. Jag har i denna studie valt att titta på de olika aktörernas roll i bedömningsprocessen, men det skulle också vara intressant att titta vidare på hur *förhandlingen* ser ut omkring *ungdomens behov* innan placering sker. I denna studie har jag tyckt mig märka är att ungdomens behov har konstruerats och omkonstruerats under de processer och interaktioner som skett mellan de olika professionella aktörerna. Kan detta också vara ett skäl till att så hög grad av konsensus föreligger efter placeringen? Har alla utan att märka det genom förhandlingar också konstruerat om sin egen grundläggande behovsbedömning så den "ägs" av alla, även ungdomen. Hur stor vikt kan man lägga vid den sociala konstruktionen som sker när man bedömer ungdomens behov?

REFERENSER

- Björk, M & Knodt, I. (2003). *Unga kvinnors möte med vården inom SiS; Det finns inga hopplösa fall eller... ?*. (SiS Rapport 3/03). Stockholm: Statens Institutionsstyrelse
- Bostock, J & Freeman, J. (2003). "No limits"- *Doing participatory Action research with Young People*. Journal of Community & Applied Social Psychology. 13: 464-474.
- Carlsson, B. (2003). *Så blir det hjälp – om hjälpprocesser i socialt arbete*. Doktorsavhandling. Göteborgs Universitet. Institutionen för socialt arbete.
- Evans, T & Harris, J. (2004). *Street-Level Bureaucracy, Social Work and the (Exaggerated) Death of Discretion*. British Journal of Social Work 34/6, 871-895.
- Forkby, T. (2005). *Ungdomsvård på hemmaplan*. Doktorsavhandling: Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.
- Grape, O. (2001). *Mellan morot och piska*. Akademisk avhandling: Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.
- Grape, O. (2006) "Domänkonsensus eller domänkonflikt?" s. 43-74. Grape, O, Blom, B och Johansson, R (red.) *Organisation och omvärld*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I.M & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (B.Nilsson övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Höjer, I. (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Doktorsavhandling. Göteborgs Universitet. Institutionen för socialt arbete.
- Johansson, R. (2002). *Nyinstitutionalismen inom organisationsanalysen*. Lund: Studentlitteratur.
- Johnsson, L & Regner, M (2003). *Ensamma föräldrar och vanliga familjer*. Göteborgs Universitet. Institutionen för socialt arbete.
- Kindstrand, A & Theorin, T. (2002). *Flickors vandring från LVU till LVM Barfotabarn*. (SiS Rapport 3/02.) : Stockholm. Statens institutionsstyrelse
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (S-E Torhell övers.).Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, R. (2000). *Att sätta gränser*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Merriam, S.B. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod* (B.Nilsson övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Styrdokument för Falköpings Ungdomsboende, 2006

Sundell, K. & Karlsson,U. (1999). *Social barnavård i tio svenska kommuner vilka barn berörs, hur utreds de och vad händer med dem ?*. (FoU-rapport 1999:26) Stockholm: Socialtjänstförvaltningen Forsknings och utvecklingsenheten.